Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 8. junija 2017 *

[Besedilo, popravljeno s sklepom z dne 12. junija 2017]

[Besedilo, popravljeno s sklepom z dne 14. septembra 2017]

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Pristojnost in priznavanje ter izvrševanje sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo – Mednarodni protipravni odvzem otrok – Haaška konvencija z dne 25. oktobra 1980 – Uredba (ES) št. 2201/2003 – Člen 11 – Zahteva za vrnitev – Pojem ‚običajno prebivališče' dojenčka – Otrok, ki je bil v skladu z voljo njegovih staršev rojen v državi članici, ki ni država članica njunega običajnega prebivališča – Neprekinjeno prebivanje otroka v državi članici njegovega rojstva prvih nekaj mesecev po rojstvu – Odločitev matere, da se ne vrne v državo članico, v kateri je bilo običajno prebivališče para"

V zadevi C-111/17 PPU,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Monomeles Protodikeio Athinon (višje sodišče v sestavi sodnika posameznika v Atenah, Grčija) z odločbo z dne 28. februarja 2017, ki je na Sodišče prispela 7. marca 2017, v postopku

**OL**

proti

**PQ,**

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi J. L. da Cruz Vilaça (poročevalec), predsednik senata, M. Berger, sodnica, A. Borg Barthet, E. Levits in F. Biltgen, sodniki,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodni tajnik: L. Hewlett,

na podlagi predloga predložitvenega sodišča z dne 28. februarja 2017, ki je na Sodišče prispel 7. marca 2017, naj se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po nujnem postopku v skladu s členom 107 Poslovnika Sodišča,

na podlagi sklepa petega senata z dne 16. marca 2017 o ugoditvi navedenemu predlogu,

* Jezik postopka: grščina.

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 4. maja 2017,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za OL C. Athanasopoulos in A. Alexopoulou, dikigoroi,

– za PQ S. Sfakianaki, dikigoros,

– za grško vlado T. Papadopoulou, G. Papadaki in A. Magrippi, agentke,

– [popravljeno s sklepom z dne 14. septembra 2017] za vlado Združenega kraljestva S. Brandon, agent, skupaj z E. Devereuxjem, QC,

– za Evropsko komisijo M. Konstantinidis, M. Wilderspin in A. Katsimerou, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 16. maja 2017

izreka naslednjo

**Sodbo**

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 11(1) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med OL in PQ v zvezi z zahtevo OL za vrnitev njunega otroka, ki je v Grčiji, ki je država članica, v kateri se je rodil in kjer je še vedno s svojo materjo, v Italijo, v kateri je bilo običajno prebivališče para pred rojstvom otroka.

## Pravni okvir

### *Mednarodno pravo*

3 Cilja Konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok, sklenjene v Haagu 25. oktobra 1980 (v nadaljevanju: Haaška konvencija iz leta 1980), sta, kot je razvidno iz njene preambule, zlasti na mednarodni ravni otroka varovati pred škodljivimi učinki neupravičene premestitve ali zadržanja ter uvesti postopke za zagotovitev takojšnje vrnitve otroka v državo, v kateri ima običajno prebivališče. To konvencijo so ratificirale vse države članice Evropske unije.

4 Člen 1 Haaške konvencije iz leta 1980 določa:

„Cilji te konvencije so:

(a) zagotoviti čimprejšnjo vrnitev otrok, ki so bili nezakonito odpeljani ali zadržani v kakšni pogodbenici;

(b) zagotoviti, da se pravice do skrbi za otroka in osebnih stikov z njim po zakonu ene izmed pogodbenic dejansko spoštujejo v drugi pogodbenici.“

5 Člen 3 te konvencije določa:

„Šteje se, da je otrok nezakonito odpeljan ali zadržan:

(a) če so s tem kršene pravice do skrbi zanj, ki jih je dobila oseba, institucija ali katerokoli drugo bodisi kolektivno bodisi posamično telo po zakonu države, v kateri je otrok stalno prebival, preden je bil odpeljan ali zadržan;

(b) če so se v času, ko je bil otrok odpeljan ali zadržan, te pravice uveljavljale bodisi kolektivno bodisi posamično ali bi se uveljavljale, če otrok ne bi bil odpeljan ali zadržan.

Pravice do skrbi za otroka, omenjene v prvem odstavku a), se lahko pridobijo predvsem z izvajanjem zakona ali na podlagi sodne ali upravne odločbe ali na podlagi sporazuma, ki ima pravni učinek po zakonu zadevne države."

6 Člen 5(a) navedene konvencije določa, da v smislu te konvencije „pravica do skrbi za otroka" [pravica do varstva in vzgoje] pomeni pravice, ki se nanašajo na skrb za otrokovo osebnost, zlasti pa pravico do določitve kraja otrokovega prebivališča.

7 Člen 8 te konvencije določa:

„Katerakoli oseba, institucija ali drugo telo, ki trdi, da je bila s tem, ko je bil otrok odpeljan ali zadržan, kršena pravica do skrbi zanj [pravica do varstva in vzgoje], se lahko obrne na centralni izvršilni organ države, v kateri je otrokovo stalno prebivališče [običajno prebivališče], ali na centralni izvršilni organ katerekoli druge pogodbenice za pomoč pri zagotovitvi vrnitve otroka.

[…]"

8 Člen 11, prvi odstavek, Haaške konvencije iz leta 1980 določa, da morajo sodni ali upravni organi pogodbenic takoj izvesti postopek za vrnitev otroka.

### *Pravo Unije*

9 V uvodnih izjavah 12 in 17 Uredbe št. 2201/2003 je navedeno:

„(12) Temelji pristojnosti v zadevah starševske odgovornosti, določeni v tej uredbi, so oblikovani tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti kriterij povezanosti. To pomeni, da je v prvi vrsti pristojna država članica, v kateri ima otrok običajno prebivališče, z izjemo nekaterih primerov spremembe otrokovega prebivališča ali v skladu s sporazumom med nosilcema starševske odgovornosti.

[…]

(17) V primerih neupravičene premestitve ali zadržanja otroka je treba nemudoma doseči otrokovo vrnitev in v ta namen se Haaška konvencija [iz leta] 1980 uporablja še naprej, kot je bila dopolnjena z določbami te uredbe, zlasti s členom 11. […]"

10 Člen 2 navedene uredbe vsebuje te opredelitve:

„[…]

7. ‚starševska odgovornost‘ pomeni vse pravice in dolžnosti v zvezi z osebnostjo ali s premoženjem otroka, ki so fizični ali pravni osebi podeljene s sodno odločbo, po samem zakonu ali s pravno veljavnim dogovorom. Izraz zajema pravice do varstva in vzgoje otroka in pravice do stikov z otrokom;

8. ‚nosilec starševske odgovornosti‘ pomeni osebo, ki ima starševsko odgovornost do otroka;

9. ‚pravice do varstva in vzgoje‘ vključujejo pravice in dolžnosti, ki se nanašajo na skrb za otrokovo osebnost in zlasti pravico določitve kraja otrokovega prebivališča;

[…]

11. ‚neupravičena premestitev ali zadržanje [otroka]‘ pomeni premestitev ali zadržanje otroka, kadar:
   (a) je to kršitev pravic do varstva in vzgoje, pridobljenih s sodno odločbo ali po samem zakonu ali z dogovorom, ki ima pravno veljavo v skladu z zakonodajo države članice, v kateri je imel otrok običajno prebivališče neposredno pred premestitvijo ali zadržanjem;

   in

   (b) pod pogojem, da so se pravice do varstva in vzgoje otroka v času premestitve ali zadržanja dejansko izvajale, skupaj ali posamezno, ali bi se bile izvajale, če do premestitve ali zadržanja ne bi prišlo. Za varstvo in vzgojo otroka se šteje, da se izvršuje skupno, kadar v skladu s sodno odločbo ali po samem zakonu eden od nosilcev starševske odgovornosti ne more odločati o kraju otrokovega prebivališča brez soglasja drugega nosilca starševske odgovornosti.“

11 Člen 8 navedene uredbe, naslovljen „Splošna pristojnost“, določa:

„1. Sodišča države članice so pristojna v zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ki običajno prebiva v tisti državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.

2. Odstavek 1 se uporablja ob upoštevanju členov 9, 10 in 12.“

12 Člen 10 te uredbe, naslovljen „Pristojnost v primerih ugrabitve otroka“, določa:

„Pri neupravičeni premestitvi ali zadržanju otroka sodišča države članice, v kateri je otrok običajno prebival neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem, obdržijo svojo pristojnost, dokler otrok ne pridobi običajnega prebivališča v drugi državi članici in:

(a) vse osebe, institucije ali drugi organi, ki imajo pravico do varstva in vzgoje otroka, privolijo v premestitev ali zadržanje;

ali

(b) otrok prebiva v drugi državi članici najmanj eno leto po tem, ko so bile ali bi morale biti osebe, institucije ali drugi organi, ki imajo pravico do varstva in vzgoje otroka, seznanjeni s krajem otrokovega bivanja in se je otrok vživel v novo okolje ter je bil izpolnjen najmanj eden od naslednjih pogojev:
   (i) v enem letu, ko je ali bi lahko bil nosilec pravic do varstva in vzgoje otroka seznanjen s krajem bivanja otroka, ni bila vložena nobena zahteva za vrnitev pri pristojnih organih države članice, kamor je bil otrok premeščen ali kjer je zadržan;
   (ii) zahteva za vrnitev, ki jo je vložil nosilec pravic do varstva in vzgoje otroka, je bila umaknjena in v roku iz odstavka (i) ni bila vložena nobena nova zahteva;
   (iii) primer pred sodiščem v državi članici, kjer je otrok običajno prebival neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem, je bil zaključen na podlagi člena 11(7);

(iv) sodno odločbo o varstvu in vzgoji otroka, ki ne nalaga vrnitve otroka, so izdala sodišča države članice, kjer je otrok običajno prebival neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem.“

13 Člen 11 Uredbe št. 2201/2003, naslovljen „Vrnitev otroka“, določa:

„1. Kadar oseba, institucija ali drug organ, ki ima pravico do varstva in vzgoje otroka, zahteva od pristojnih organov v državi članici, da izdajo sodno odločbo na podlagi Haaške konvencije [iz leta 1980], da bi dosegla vrnitev otroka, ki je bil neupravičeno premeščen ali zadržan v drugi državi članici, ki ni država članica, kjer je običajno prebival neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem, se uporablja[jo] odstavk[i od] 2 do 8.

[…]

3. Sodišče, pri katerem je bil vložen zahtevek za vrnitev otroka iz odstavka 1, ukrepa v postopku na podlagi zahtevka kar se da hitro in uporabi najhitrejši postopek, ki ga predvideva nacionalno pravo.

Brez poseganja v prvi pododstavek izda sodišče sodno odločbo v roku šestih tednov po vložitvi zahtevka, razen takrat, kadar izjemne okoliščine to onemogočajo.

[…]“

### *Grško pravo*

14 Iz informacij, ki jih vsebuje predložitvena odločba, izhaja, da je treba v Grčiji zahtevo za vrnitev v smislu Haaške konvencije iz leta 1980 vložiti pri Monomeles Protodikeio (višje sodišče v sestavi sodnika posameznika) kraja, v katerem se zadevni otrok nahaja po tem, ko je bil protipravno odvzet, ali kraja prebivališča osebe, ki je odgovorna za ta protipravni odvzem. To zahtevo lahko vloži bodisi ministrstvo za pravosodje, ki je v tej državi članici osrednji organ, zadolžen za obravnavo zahtev za vrnitev, bodisi neposredno oseba, ustanova ali organ, ki se sklicuje na pravico do varstva in vzgoje otroka. Ta zahteva se obravnava v obliki postopka za izdajo začasne odredbe, vendar je z odločbo, ki jo izda sodišče, ki mu je zadeva predložena, spor v zvezi z vrnitvijo otroka pravnomočno rešen.

## Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

15 Iz predložitvene odločbe ter iz pisnih in ustnih stališč, ki so bila podana pred Sodiščem, izhaja, da sta se OL, italijanski državljan, in PQ, grška državljanka, 1. decembra 2013 poročila v Italiji, v tej državi članici pa sta nato skupaj prebivala v občini Sassoferrato.

16 Ko je bila PQ v osmem mesecu nosečnosti, sta se zakonca dogovorila, da bo odšla rodit v Atene (Grčija), kjer bo lahko deležna pomoči sorodnikov po očetovi strani, in da se bo nato z otrokom vrnila v Italijo v skupno prebivališče.

17 Zakonca sta tako odšla v Atene, kjer je PQ 3. februarja 2016 rodila hčer, ki od takrat tam prebiva z materjo. OL se je nato vrnil v Italijo. Trdi, da se je strinjal s tem, da otrok prebiva v Grčiji do maja 2016, ko je pričakoval, da se bosta njegova žena in dojenčica vrnili. Vendar naj bi se PQ junija istega leta samostojno odločila, da z otrokom ostane v Grčiji.

18 Po navedbah PQ zakonca nista natančno določila datuma, ko bi se z otrokom vrnila v Italijo. PQ med drugim trdi, da jo je OL maja 2016 in nato junija istega leta obiskal v Grčiji. Poleg tega naj bi se dogovorila, da bosta v tej državi članici skupaj preživela poletne počitnice.

19 OL je 20. julija 2016 pri Tribunale ordinario di Ancona (sodišče v Anconi, Italija) vložil tožbo za razvezo zakonske zveze. V tem okviru je zlasti predlagal, naj se mu dodelita izključna varstvo in vzgoja otroka, naj se uredi pravica matere do stikov, naj se odredi vrnitev otroka v Italijo in naj se mu dodeli preživnina za vzdrževanje otroka. Navedeno sodišče je s sklepom z dne 7. novembra 2016 menilo, da se mu ni treba izreči o zahtevkih glede starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ker ta od rojstva ne prebiva v Italiji, ampak v drugi državi članici. OL je zoper ta sklep vložil pritožbo, vendar ga je Corte d'appello di Ancona (višje sodišče v Anconi) 20. januarja 2017 potrdilo. Poleg tega se Tribunale ordinario di Ancona (sodišče v Anconi) s sklepom z dne 23. januarja 2017 ni izreklo o zahtevku za preživnino, spet iz razloga, da običajno prebivališče otroka ni v Italiji. Nazadnje, navedeno sodišče je 23. februarja 2017 razglasilo razvezo zakonske zveze med OL in PQ, ne da bi odločilo o starševski odgovornosti v zvezi z otrokom.

20 OL je sočasno s postopkom pred italijanskimi sodišči 20. oktobra 2016 pri Monomeles Protodikeio Athinon (višje sodišče v sestavi sodnika posameznika v Atenah, Grčija) vložil zahtevo za vrnitev otroka.

21 Glede tega navedeno sodišče meni, da otrok sicer res ni bil „premeščen" – v smislu člena 11(1) Uredbe št. 2201/2003 ali člena 3 Haaške konvencije iz leta 1980 – iz ene države članice v drugo, vendar ga je mati vseeno neupravičeno zadržala v Grčiji, ne da bi oče soglašal s tem, da bo običajno prebivališče otroka tam, čeprav oba od staršev skupaj izvršujeta starševsko odgovornost v zvezi z njim.

22 Navedeno sodišče meni, da primeri, v katerih se otrok rodi v kraju, ki nima povezave z običajnim prebivališčem njegovih staršev – na primer iz nepredvidljivih razlogov ali zaradi višje sile, kot je potovanje staršev v tujo državo – in ga nato eden od njiju neupravičeno premesti ali zadrži, pomenijo očiten poseg v pravice staršev in dejansko odstranitev otroka s kraja, ki bi bil v primeru normalnega poteka dogodkov njegovo običajno prebivališče. Takšni primeri naj bi zato morali biti zajeti s postopkom vrnitve, ki je določen s Haaško konvencijo iz leta 1980 in Uredbo št. 2201/2003.

23 Fizična prisotnost otroka v danem kraju naj torej ne bi smela biti pogoj za to, da se tam vzpostavi njegovo „običajno prebivališče" v smislu člena 11 Uredbe št. 2201/2003. Zlasti glede novorojenčkov in dojenčkov naj bi namreč dejavniki, na podlagi katerih je mogoče redno določiti običajno prebivališče, izgubili pomen zaradi popolne odvisnosti teh majhnih otrok od oseb, ki imajo v zvezi z njimi pravico do varstva in vzgoje. Poleg tega naj bi tudi Sodišče menilo, da je pogoj glede fizične prisotnosti otroka manj pomemben, ko gre za dojenčke, saj je v sodbi z dne 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), razsodilo, da to, da je dojenček nekaj dni prebival v danem kraju, skupaj z drugimi elementi zadostuje za to, da se tam vzpostavi njegovo običajno prebivališče.

24 Po mnenju predložitvenega sodišča je treba za določitev običajnega prebivališča novorojenca ali dojenčka kot primarni dejavnik namesto tega uporabiti skupen namen oseb, ki imajo starševsko odgovornost, na katerega se lahko sklepa z njunih priprav na sprejem otroka, na primer s prijavo otrokovega rojstva v matičnem uradu v kraju njunega običajnega prebivališča, z nakupom najnujnejših oblačil ali pohištva zanj, s pripravo otroške sobe ali najemom večje hiše.

25 V teh okoliščinah je Monomeles Protodikeio Athinon (višje sodišče v sestavi sodnika posameznika v Atenah) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Kako je treba razlagati pojem ‚običajno prebivališče' v smislu člena 11(1) Uredbe [št. 2201/2003] v primeru dojenčka, ki je iz nepredvidljivih razlogov ali zaradi višje sile rojen v drugem kraju, kot so ga njegovi starši, ki v zvezi z njim skupaj izvršujejo starševsko odgovornost, zanj predvideli kot kraj običajnega prebivališča, in ki ga je odtlej eden od staršev nezakonito zadrževal v državi, v kateri je bil rojen, ali je bil odpeljan v tretjo državo? Natančneje, ali je fizična prisotnost v vseh primerih nujen in očiten pogoj za ugotovitev običajnega prebivališča osebe, zlasti novorojenca?"

**Nujni postopek predhodnega odločanja**

26 Predložitveno sodišče je predlagalo, naj se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja, ki je določen v členu 107 Poslovnika Sodišča.

27 Navedeno sodišče je v utemeljitev tega predloga navedlo, da se spor o glavni stvari nanaša na komaj enoletnega otroka, ki je bil že več kot devet mesecev ločen od svojega očeta, ne da bi imel ta možnost komunicirati z njim, in da ta položaj lahko hudo škodi njunemu prihodnjemu odnosu.

28 Glede tega je treba na prvem mestu navesti, da se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe nanaša na razlago Uredbe št. 2201/2003, ki je bila sprejeta zlasti na podlagi člena 61(c) ES, ki je postal člen 67 PDEU v naslovu V tretjega dela Pogodbe DEU, ki se nanaša na območje svobode, varnosti in pravice. Zanj se zato lahko uporabi nujni postopek predhodnega odločanja.

29 Na drugem mestu, iz predložitvene odločbe je razvidno, da je zadevni otrok ločen od očeta v občutljivi starosti, kar zadeva njegov razvoj, in bi lahko vzdrževanje trenutnega položaja v prihodnje resno škodilo otrokovemu odnosu z očetom.

30 V teh okoliščinah je peti senat Sodišča 16. marca 2017 na predlog sodnika poročevalca in po opredelitvi generalnega pravobranilca odločil, da ugodi predlogu predložitvenega sodišča, naj se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja.

**Vprašanje za predhodno odločanje**

31 V uvodu je treba navesti, da se okoliščine zadeve iz postopka v glavni stvari delno razlikujejo od okoliščin, ki so navedene v vprašanju za predhodno odločanje.

32 Iz predložitvene odločbe namreč izhaja, da se otrok OL in PQ v Grčiji ni rodil „iz nepredvidljivih razlogov ali zaradi višje sile“, ampak v skladu s skupno voljo njegovih staršev, zato da bi bila PQ lahko deležna pomoči sorodnikov po očetovi strani pred porodom in v prvih mesecih otrokovega življenja. Prav tako je očitno, da ta otrok nato ni bil „odpeljan v tretjo državo“. Poleg tega, čeprav predložitveno sodišče v vprašanju navaja „novorojenca“ in „dojenčka“, je treba ugotoviti, da ker je bil ta otrok neposredno pred zatrjevanim zadržanjem, torej junija 2016, star že pet mesecev, se zadeva iz postopka v glavni stvari nanaša na dojenčka.

33 V skladu z ustaljeno sodno prakso pa Sodišče ni pristojno za dajanje posvetovalnih mnenj glede splošnih ali hipotetičnih vprašanj (sodba z dne 16. julija 1992, Meilicke, C-83/91, EU:C:1992:332, točka 25, in sklep z dne 11. januarja 2017, Boudjellal, C-508/16, neobjavljen, EU:C:2017:6, točka 32).

34 Vendar mora Sodišče v okviru postopka sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, ki je uveden s členom 267 PDEU, nacionalnemu sodišču podati koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. S tega vidika lahko Sodišče po potrebi preoblikuje vprašanja, ki so mu bila predložena (glej zlasti sodbo z dne 13. oktobra 2016, M. in S., C-303/15, EU:C:2016:771, točka 16 in navedena sodna praksa).

35 Zato je treba postavljeno vprašanje razumeti tako, da predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, kako je treba razlagati pojem „običajno prebivališče“ v smislu člena 11(1) Uredbe št. 2201/2003, da bi določilo, ali gre v primeru, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, v katerem je bil v skladu z voljo obeh od staršev otrok rojen in je več mesecev neprekinjeno prebival s svojo materjo v drugi državi članici kot tisti, kjer sta imela starša običajno prebivališče pred njegovim rojstvom, za „neupravičeno zadržanje“. V tem okviru predložitveno sodišče sprašuje, ali je v tem primeru prvotni namen staršev glede vrnitve

matere skupaj z otrokom v zadnjenavedeno državo članico prevladujoči dejavnik, na podlagi katerega je treba šteti, da ima ta otrok v njej „običajno prebivališče“ v smislu te uredbe, ne glede na to, da ni bil nikoli fizično prisoten v navedeni državi članici.

36 Glede tega je treba opozoriti, da se pojem „neupravičena premestitev ali zadržanje“ v skladu z opredelitvijo v členu 2, točka 11, Uredbe št. 2201/2003, ki je zelo podobna opredelitvi iz člena 3 Haaške konvencije iz leta 1980, nanaša na premestitev ali zadržanje otroka, kadar je to kršitev pravic do varstva in vzgoje, pridobljenih s sodno odločbo ali po samem zakonu ali z dogovorom, ki ima pravno veljavo „v skladu z zakonodajo države članice, v kateri je imel otrok običajno prebivališče neposredno pred premestitvijo ali zadržanjem“.

37 Poleg tega člen 11(1) Uredbe št. 2201/2003 določa, da se uporabljajo določbe tega člena, kadar nosilec pravic do varstva in vzgoje zahteva od pristojnih organov v državi članici, da izdajo odločbo na podlagi Haaške konvencije iz leta 1980, da bi dosegel vrnitev otroka, ki je bil nezakonito premeščen ali zadržan „v drugi državi članici, ki ni država članica, kjer je običajno prebival neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem“.

38 Iz teh določb izhaja, da je pojem „običajno prebivališče“ osrednji element za presojo utemeljenosti zahteve za vrnitev. Tej zahtevi je namreč mogoče ugoditi samo, če je imel otrok neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem običajno prebivališče v državi članici, v katero se zahteva vrnitev.

39 V zvezi s tem, kaj je treba razumeti z izrazom „običajno prebivališče“ otroka, je treba opozoriti, da v Uredbi št. 2201/2003, enako kot v Haaški konvenciji iz leta 1980, ta pojem ni opredeljen. Členi te uredbe, ki se sklicujejo na ta pojem, prav tako ne vsebujejo izrecne napotitve na pravo držav članic za opredelitev njegovega pomena in obsega.

40 Tako je Sodišče večkrat razsodilo, da gre za avtonomen pojem prava Unije, ki ga je treba razlagati ob upoštevanju okvira določb, v katerih je omenjen, in ciljev Uredbe št. 2201/2003, zlasti cilja, ki je razviden iz njene uvodne izjave 12, v skladu s katero so pravila o pristojnosti iz te uredbe oblikovana tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, predvsem merilo povezanosti (glej sodbi z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točki 34 in 35, in z dne 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točke od 44 do 46).

41 Poleg tega mora v skladu s sodno prakso Sodišča pojem „običajno prebivališče“ imeti enoten pomen v Uredbi št. 2201/2003. Tako je mogoče razlago tega pojma v okviru členov 8 in 10 te uredbe, ki se nanašata na mednarodno pristojnost sodišč v zvezi s starševsko odgovornostjo, uporabiti za člen 11(1) navedene uredbe (glej v tem smislu sodbo z dne 9. oktobra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, točka 54).

42 V skladu z isto sodno prakso pojem „običajno prebivališče“ otroka ustreza kraju, ki izraža neko integracijo otroka v družbeno in družinsko okolje. Ta kraj morajo ugotoviti nacionalna sodišča ob upoštevanju vseh dejanskih okoliščin posameznega primera (sodbi z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točki 42 in 44, in z dne 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točka 47).

43 V ta namen je treba poleg fizične navzočnosti otroka v državi članici upoštevati tudi druge dejavnike, ki lahko kažejo, da ta navzočnost nikakor ni začasna ali priložnostna in da otrokovo prebivališče odraža takšno vključenost v družbeno in družinsko okolje (sodba z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točka 38).

44 Med te dejavnike spadajo trajanje, rednost, razmere in razlogi otrokovega prebivanja na ozemlju države članice ter njegovo državljanstvo (glej v tem smislu sodbo z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točka 39). Poleg tega se upoštevni dejavniki spreminjajo glede na starost zadevnega otroka (sodba z dne 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točka 53).

45 Če je zadevni otrok dojenček, je Sodišče navedlo, da je njegovo okolje predvsem družinsko, ki ga določajo oseba ali osebe, s katerimi živi in ki ga dejansko varujejo in vzgajajo ter skrbijo zanj, ter da si neizogibno deli družbeno in družinsko okolje s to osebo ali temi osebami. Zato je treba v primeru, na kakršnega se nanaša zadeva iz postopka v glavni stvari, ko dojenčka dejansko varuje in vzgaja njegova mati v drugi državi članici kot tisti, v kateri običajno prebiva oče, upoštevati zlasti, prvič, trajanje, rednost, razmere in razloge njenega prebivanja na ozemlju prve države članice, in drugič, krajevni in družinski izvor matere ter družinske in družbene odnose, ki jih imata mati in otrok v isti državi članici (glej sodbo z dne 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točke od 54 do 56).

46 Sodišče je glede namena staršev, da se z otrokom stalno naselijo v državi članici, priznalo, da se ta prav tako lahko upošteva, če se kaže v nekih zunanjih okoliščinah, kot je nakup ali najem stanovanja v državi članici gostiteljici (glej v tem smislu sodbo z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točka 40).

47 [Popravljena s sklepom z dne 12. junija 2017] Tako v skladu s sodno prakso Sodišča namen staršev načeloma sam po sebi ne more biti odločilen za določitev običajnega prebivališča otroka v smislu Uredbe št. 2201/2003, ampak pomeni „pokazatelj“, ki lahko dopolnjuje sklop drugih skladnih elementov.

48 Zagotovo je teža, ki jo je treba pripisati temu preudarku, da se določi kraj običajnega prebivališča otroka, odvisna od okoliščin posameznega primera (glej v tem smislu sodbo z dne 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točki 50 in 51).

49 Spomniti pa je treba, da je bil v zadevi iz postopka v glavni stvari, kot je bilo poudarjeno v točki 32 te sodbe, otrok rojen v državi članici, ki je bila določena na podlagi skupne volje njegovih staršev, in da je neposredno pred zatrjevanim zadržanjem tam neprekinjeno prebival pet mesecev s svojo materjo znotraj njene družine po očetovi strani, ne da bi kadar koli zapustil ozemlje navedene države.

50 V teh okoliščinah bi upoštevanje namena, ki sta ga oba od staršev prvotno izrazila glede vrnitve matere skupaj z otrokom v drugo državo članico, v kateri sta imela običajno prebivališče pred rojstvom otroka, kot prevladujočega dejavnika, s čimer bi se dejansko postavilo splošno in abstraktno pravilo, v skladu s katerim je običajno prebivališče dojenčka nujno enako običajnemu prebivališču njegovih staršev, preseglo meje pojma „običajno prebivališče“ v smislu Uredbe št. 2201/2003 in bi bilo v nasprotju s sistematiko, učinkovitostjo in ciljem postopka vrnitve. Nazadnje, interes otroka ne zahteva takšne razlage, kot jo predlaga predložitveno sodišče.

51 Glede tega je treba, prvič, opozoriti, da pojem „običajno prebivališče“ v smislu Uredbe št. 2201/2003 odraža vprašanje, ki je v bistvu dejansko. Zato bi bilo to, da bi se štelo, da prvotni namen staršev, da naj otrok prebiva na danem kraju, prevlada nad okoliščino, da od rojstva neprekinjeno prebiva v drugi državi članici, težko združljivo s tem pojmom.

52 Drugič, ob upoštevanju sistematike Haaške konvencije iz leta 1980 in člena 11(1) Uredbe št. 2201/2003 argument, da oba od staršev skupaj izvajata varstvo in vzgojo in mati zato ni mogla sama določiti kraja prebivanja otroka, ne more biti odločilen za ugotavljanje njegovega „običajnega prebivališča“ v smislu te uredbe.

53 V skladu z opredelitvijo „neupravičene premestitve ali zadržanja otroka“ v členu 2, točka 11, navedene uredbe in členu 3 Haaške konvencije iz leta 1980, na katero je opozorjeno v točki 36 te sodbe, se namreč zakonitost ali nezakonitost premestitve ali zadržanja presoja glede na pravice do varstva in

vzgoje, ki so podeljene na podlagi prava države članice običajnega prebivališča otroka pred njegovo premestitvijo ali njegovim zadržanjem. Tako se v okviru presoje zahteve za vrnitev kraj običajnega prebivališča otroka ugotovi pred opredelitvijo pravic do varstva in vzgoje, ki so eventualno kršene.

54 Zato to, ali je oče v okviru izvrševanja pravice do varstva in vzgoje soglašal s tem, da se otrok ustali v nekem kraju, ne more biti odločilen preudarek za ugotovitev „običajnega prebivališča“ tega otroka v smislu Uredbe št. 2201/2003, kar je sicer skladno s premiso, da ta pojem odraža vprašanje, ki je v bistvu dejansko.

55 To razlago poleg tega potrjuje člen 10 te uredbe, ki se nanaša ravno na primer, da otrok pridobi novo običajno prebivališče po neupravičeni premestitvi ali zadržanju.

56 Tretjič, v zadevi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, bi bilo to, da bi se prvotni namen staršev štel za prevladujoči dejavnik za določitev običajnega prebivališča otroka, v nasprotju z učinkovitostjo postopka vrnitve in pravno varnostjo.

57 Glede tega je treba opozoriti, da je postopek vrnitve po naravi hitri postopek, saj se želi z njim zagotoviti, kot je navedeno v preambuli Haaške konvencije iz leta 1980 in uvodni izjavi 17 Uredbe št. 2201/2003, takojšnja vrnitev otroka. Zakonodajalec Unije je sicer to zahtevo konkretiziral v členu 11(3) Uredbe št. 2201/2003, s tem da je sodiščem, pri katerih je bil vložen zahtevek za vrnitev otroka, naložil, naj razen v izjemnih okoliščinah odločbo izdajo v roku šestih tednov po vložitvi zahtevka.

58 Zahteva za vrnitev mora biti torej utemeljena na elementih, ki jih je mogoče hitro in lahko preveriti in ki so, kolikor je mogoče, nedvoumni. V zadevi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, pa se lahko zgodi, da je težko ali celo nemogoče onkraj razumnega dvoma ugotoviti predvsem datum, ki sta si ga oba od staršev sprva zamislila za vrnitev matere v državo članico njunega običajnega prebivališča, in to, ali je odločitev matere, da bo ostala v državi članici, v kateri se je rodil otrok, vzrok ali, nasprotno, posledica zahtevka za razvezo, ki ga je vložil oče pri sodiščih prve države.

59 Skratka, to, da bi bila v teh okoliščinah sprejeta takšna razlaga pojma „običajno prebivališče“ otroka v smislu Uredbe št. 2201/2003, v skladu s katero bi bil prvotni namen staršev glede kraja, ki „bi moral biti“ kraj tega prebivališča, prevladujoči dejavnik, bi lahko nacionalna sodišča primoralo k temu, bodisi da zberejo veliko dokazov in pričanj, da bi lahko z gotovostjo opredelila navedeni namen, kar bi bilo težko združljivo s hitrostjo postopka vrnitve, bodisi da izdajo odločbo, ne da bi razpolagala z vsemi upoštevnimi elementi, kar bi bilo vir pravne negotovosti.

60 Četrtič, v zadevi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, bi bila takšna razlaga pojma „običajno prebivališče“, kot jo predlaga predložitveno sodišče, v nasprotju s ciljem postopka vrnitve.

61 Iz obrazložitvenega poročila k Haaški konvenciji iz leta 1980 namreč izhaja, da je eden od ciljev te konvencije in posledično člena 11 Uredbe št. 2201/2003 ponovno vzpostaviti *statu quo ante*, torej položaj, ki je obstajal pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem otroka. Namen postopka vrnitve je torej otroka ponovno postaviti v okolje, ki mu je najbolj poznano, in s tem ponovno vzpostaviti kontinuiteto njegovih razmer za bivanje in razvoj.

62 V položaju, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, pa v skladu s tem ciljem domnevno nezakonito ravnanje enega od staršev samo po sebi ne more upravičiti, da se ugodi zahtevi za vrnitev in da se otroka premesti iz države članice, v kateri je bil rojen in v kateri redno neprekinjeno prebiva, v državo članico, ki mu ni dobro poznana.

63 Cilj postopka vrnitve, ki je določen v Haaški konvenciji iz leta 1980 in Uredbi št. 2201/2003, je res tudi to, da eden od staršev ne more okrepiti svojega položaja v zvezi z vprašanjem varstva in vzgoje otroka s tem, da se z nezakonitim ravnanjem izogne pristojnosti sodišč, ki so v skladu s pravili, določenimi

zlasti v tej uredbi, načeloma določena za odločanje o starševski odgovornosti v zvezi z otrokom (glej v tem smislu sodbi z dne 23. decembra 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, točka 49, in z dne 9. oktobra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, točka 67).

64 Vendar je treba glede tega poudariti, da v zvezi z zadevo iz postopka v glavni stvari ni bil naveden noben indic, na podlagi katerega bi bilo mogoče domnevati, da je želela mati obiti pravila o pristojnosti, ki so v tej uredbi določena za spore v zvezi s starševsko odgovornostjo.

65 Poleg tega je treba pojasniti, da se z odločbo o tem, naj se otrok vrne ali ne, ne reši vprašanje glede njegovega varstva in vzgoje. V tem smislu to, da v zadevi iz postopka v glavni stvari ni mogoče uporabiti postopka vrnitve, ne vpliva na možnost očeta, da uveljavlja svoje pravice glede otroka s postopkom, v katerem bo meritorno odločeno o starševski odgovornosti, sproženega pri sodiščih, ki so pristojna za odločanje o tem na podlagi določb Uredbe št. 2201/2003, med katerim bo lahko opravljena poglobljena preučitev vseh okoliščin, vključno z ravnanjem staršev (glej po analogiji sodbo z dne 5. oktobra 2010, McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, točka 58).

66 Nazadnje, kot je bilo navedeno v točki 40 te sodbe, ker je treba pojem „običajno prebivališče“ v smislu Uredbe št. 2201/2003 razlagati ob upoštevanju interesa otroka, je treba poudariti, da to primarno vodilo ne zahteva, da se v obravnavani zadevi poda takšna razlaga, kot jo predlaga predložitveno sodišče. Natančneje, pravica otroka do osebnih odnosov in neposrednih stikov z obema od staršev, na katero se nanaša člen 24(3) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, ne zahteva, da mora otrok oditi v državo članico, v kateri je bilo njuno stalno prebivališče pred njegovim rojstvom. To temeljno pravico je namreč mogoče varovati v okviru postopka, v katerem bo meritorno odločeno o pravici do varstva in vzgoje, kot je opisan v prejšnji točki, med katerim bo lahko vprašanje glede varstva in vzgoje ponovno preučeno in bodo po potrebi določene pravice do stikov.

67 Poleg tega je to, da eventualne odločbe v zvezi z otrokom sprejmejo sodišča države članice, v kateri otrok neprekinjeno prebiva od svojega rojstva, tudi skladno z merilom povezanosti, ki mu je zakonodajalec Unije v okviru Uredbe št. 2201/2003 dal prednost prav zaradi zagotovitve, da se upošteva interes otroka (glej v tem smislu sodbi z dne 23. decembra 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, točka 36, in z dne 15. julija 2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, točka 91).

68 Kakor koli, Sodišče nima na voljo nobenega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče sklepati, da je v posebnih okoliščinah zadeve iz postopka v glavni stvari poseženo v interes otroka.

69 Iz teh razlogov v zadevi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, člena 11(1) Uredbe št. 2201/2003 ni mogoče razlagati tako, da je imel otrok neposredno pred zadržanjem, ki ga zatrjuje oče, „običajno prebivališče“ v smislu te določbe v državi članici, v kateri so imeli starši običajno prebivališče pred njegovim rojstvom. Zato to, da se mati z otrokom ni želela vrniti v to državo, ne more pomeniti „neupravičene premestitve ali zadržanja“ otroka v smislu navedene določbe.

70 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 11(1) Uredbe št. 2201/2003 razlagati tako, da v položaju, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, v katerem je bil v skladu z voljo obeh od staršev otrok rojen in je več mesecev neprekinjeno prebival s svojo materjo v drugi državi članici kot tisti, v kateri so imeli starši običajno prebivališče pred njegovim rojstvom, na podlagi prvotnega namena staršev glede vrnitve matere skupaj z otrokom v to zadnjo državo članico ni mogoče šteti, da ima ta otrok v njej „običajno prebivališče“ v smislu te uredbe.

Zato v takšnem primeru tega, da se mati ne želi vrniti v to državo članico skupaj z otrokom, ni mogoče šteti za „neupravičeno premestitev ali zadržanje“ otroka v smislu navedenega člena 11(1).

## Stroški

71 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

**Člen 11(1) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 je treba razlagati tako, da v položaju, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, v katerem je bil v skladu z voljo obeh od staršev otrok rojen in je več mesecev neprekinjeno prebival s svojo materjo v drugi državi članici kot tisti, v kateri so imeli starši običajno prebivališče pred njegovim rojstvom, na podlagi prvotnega namena staršev glede vrnitve matere skupaj z otrokom v to zadnjo državo članico ni mogoče šteti, da ima ta otrok v njej „običajno prebivališče“ v smislu te uredbe.**

**Zato v takšnem primeru tega, da se mati ne želi vrniti v to državo članico skupaj z otrokom, ni mogoče šteti za „neupravičeno premestitev ali zadržanje“ otroka v smislu navedenega člena 11(1).**

Podpisi